

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи з курсу

«Мистецтво перекладу та теорія інтерпретації»

для студентів усіх форм навчання

спеціальності 035.04 Філологія

(германські мови та літератури (переклад включно))

2023

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «Мистецтво перекладу та теорія інтерпретації» для студентів усіх форм навчання спеціальності 035.04 «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно))» / Укл.: Костенко Г.М. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка, 2023. 30 с.

Укладачі: Костенко Г.М., к.філол.н., доц.

Рецензент: Підгорна А.Б., к.філол.н., доц.

Відповідальний за випуск: Костенко Г.М., к.філол.н., доц.

Затверджено
на засіданні кафедри теорії та
практики перекладу
Протокол № 8 від 30.05.2023 р.

Рекомендовано до видання
НМК гуманітарного факультету
Протокол № 5 від 15.06.2023 р.

ЗМІСТ

1 Вступ до курсу «Мистецтво перекладу та теорія інтерпретації».	4
2 Тематичний перелік лекцій.....	15
3 Питання до семінарських занять.....	18
4 Питання для самостійної роботи.....	22
5 Методичне забезпечення.....	25
6 Література для обов'язкового читання.....	26
7 Додаткова література.....	27
8 Контрольно-залікові питання.....	29

1 ВСТУП ДО КУРСУ «МИСТЕЦТВО ПЕРЕКЛАДУ ТА ТЕОРІЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ»

Не існує універсальної теорії перекладу. Погоджуючись, що переклад – це використання мови, теоретики перекладу розходяться в поглядах щодо предмету теорії перекладу та щодо його мети, але доходять певної згоди щодо його визначення.

Предмет теорії перекладу залежить як від того, чим вважають мову, так і від галузі науки, в якій працює вчений. Розбігаючись у поглядах, мовознавці впадають у дві крайності – або в платонізм, або в арістотелізм. У своєму сучасному вигляді лінгвістичний платонізм іде від романтиків, які наділяли мови творчою енергією, що формує пізнання. Вважалося, що всі мови отримують свою творчу енергію від того, що поет Гельдерлін називав *reine Sprache*, від дистильованої сутності значення, того ж порядку, що й платонівські "форми", творчої, самодостатньої і, в певному смислі, божественної. Індивідуальні мови не тільки інтерпретують світ, а й категорії, які вони нав'язують, вважаються основами пізнання. Отже, людина є творінням своєї мови. За висловом Гайдеггера, мова – це "оселя буття", і в істинному платонівському смислі людина живе в цій оселі завдяки розмірковуванням: у цьому платонівському світі мовний знак породжує те, що він означає, тому соссюрівський поділ на "позначене" і "позначення" – це, щонайменше, дезорієнтуючий принцип. Арістотелівське розуміння мови найкраще ілюструє Хитун Бовтун Льюїса Керрола, що мав повний контроль над словами, які промовляв. Навіть якщо такий лінгвістичний арістотелізм розглядає позначуване й позначення як неподільну єдність, вони цілком різні. Зв'язок між ними довільний, адже різницю між ними визначає той принцип, що знак не може бути тим, що він позначає. Таким чином, знак набуває значення лише у зв'язку з тим, що він позначає, і в жодному розумінні не може творити реальність. Як Пірс, так і Соссюр, а також і теоретики перекладу, що зазнали їхнього впливу, наслідують цю класичну арістотелівську модель знака з деякими допрацюваннями.

Між цими крайностями знаходяться інші концепції, як концепція Майкла Холлідая, в якій розрізнялися "мова як знання", "мова як поведінка", "мова як мистецтво", де перша обслуговує дбі останні. "Мова як знання" – це наше розуміння лексичної, граматичної та дискурсивної систем мови. "Мова як поведінка" – це є наше

застосування "мови як знання" в процесі спілкування з самими собою та з іншими. У цьому аспекті мова наділена не тільки існуванням, але й певними функціями. Для теорії перекладу найефективнішою типологією мовних функцій є та, яку запропонував Карл Бюлер. Він розрізняє мову як інформацію, мову як самовираження та мову як переконування. Найтиповішим проявом "мови як мистецтва" є література. Вплітаючись у складну історичну творчу та поведінкову матрицю (її полісистему), література розглядає мову не просто як засіб спілкування, а також – у прямому значенні цього слова – як об'єкт.

Традиційно в теоріях перекладу визначали предмет вивчення, ґрунтуючись на холлідеевій "мові як знанні". Мається на увазі не тільки знання про елементи та структури, які утворюють мову, а й участь у характерних для них процесах творення й висловлювання значення. Хоча думку Е.Кассірера про людину як "тварину, що створює символи" мало хто поділяє, вона дуже вплинула на тих, хто цікавиться проблемами мови й перекладу. До певної міри її ще раніше висловив Мартін Бубер, що розглядав мову як динамічну систему, яку постійно тримає в напруженні відчуття її носіїв самих себе і навколишнього світу. Таким чином, оскільки носії відчуттів відрізняються, відрізняються й мови. Ів Боннфуа у двох есе, написаних після перекладу ним *Гамлета* (1962), спираючись на символістські та структуралістські теорії мови, намагається пояснити, чому французька мова не дала таких перекладів Шекспіра, які могли б стати врівень з великими німецькими перекладами Шлегеля і Тіка. Він стверджує, що французькою та англійською мовами керують дві протилежні метафізики. Так, англійське слово, тяжіючи до конкретного, є *ouverture*, тобто воно легко набуває переносного значення та близьке реальності, яку позначає. Натомість французьке слово є конструктором Лейбніца, що тяжіє до абстрактного значення. Воно є *fermeture*, тобто виключає все специфічно не позначене і фільтрує реальність, яку позначає через інтелектуальні пріоритети. Тому розумове опосередкування, через яке сформувалися дві мовні системи у мовців, змушують їх віддзеркалювати реальність по-різному, а саме: перша – через відчуття, друга – через розум. Таким чином, п'єси Шекспіра відтворюють умови людського життя, а твори таких видатних французьких класиків-драматургів, як Корнель і Расін, відтворюють ідеальний світ Платона. Ів Боннфуа звинувачує всіх

французьких перекладачів Шекспіра, включаючи й себе, в тому, що вони створюють французького Шекспіра з платонівськими обертонами Расіна.

У своїх дискусіях про переклад Боннфуа впадає в крайнощі гіпотези Сепіра-Ворфа, яка постулює, що кожна мова має своє сприйняття, навіть свою реальність і радикально відмінні типи поведінки та символізації. Твердження Боннфуа мають певну спорідненість з ідеями Карла Фосслера, який повністю поміняв пріоритети між перекладом і мовою: оскільки природною функцією мови є спілкування, переклад лежить в основі мовної поведінки, адже людина має перекладати значення фраз свого співрозмовника на свою власну мову.

Предмет лінгвістичної теорії перекладу пройшов подібний шлях визначення. Вчені, які перебувають під впливом платонівського погляду на мову, концентрують увагу лише на її формальних властивостях: мова – це спосіб створення сукупності символів, якими людина визначається у своєму відношенні до світу. Усі інші способи її вжитку, а надто переклад, випливають із цього. У своїй крайній формі, яку проповідував Вальтер Беньямін, платонівська "мова" – це платонівська *рпеута*, що дихає через звукову та лексичну матерію мовлення, а переклад – спроба відтворити це дихання іншою мовою: присутність читача або слухача ніяк на ньому не позначається. Ми бачимо майже універсальне небажання оперувати поняттям "значення", що виникло почасти через скептичне ставлення до сучасної семантичної теорії, а почасти через втечу від значення до форми таких характерних видів мистецтва, як живопис та музика в 1950-х роках. Отже, головний наголос робиться на буквальності, тому що у формі знака знаходить свій вияв уся енергія значення. Інший підхід представляють теоретики, що перебувають під особливим впливом лінгвістики. Вони розглядають значення тексту як основне і вважають очевидним, що довільна природа зв'язку між значенням і знаком вимагає функціонального радше ніж буквального перекладу. Прихильник арістотелівської школи непрямо заперечує, що перекладач відшуковує чи застосовує універсали мови.

Від половини XX століття в науці панує герменевтика – пошук цінностей, захованих у тексті. В англomовному світі її найвпливовішим представником є Джордж Стейнер, який розрізняв чотири "герменевтичні фази тлумачення" (*After Babel*). "Довіра" – це

припущення, що в тексті є щось, варте перекладу. Перекладач видобуває його через "агресію" – поняття, запозичене Стейнером у Гегеля. "Інкорпорація" означає введення вихідного тексту в перекладачеву мову та суспільство. "Відновлення" – це усунення вад, які спричинило гегелівське насильство перекладача, здійснене над вихідним текстом.

Ці проблеми порушують питання про відмінність. Впадаючи в крайнощі відмінностей, переклад стає неможливим. Однією зі спроб обґрунтувати цю традиційну тезу була "гіпотеза неозначеності" (*indeterminacy hypothesis*), висунута В.Квайном, згідно з якою переклад неможливий, тому що дуже багато залежить від інтерпретативної реакції читача, яку годі передбачити. Між тим, Беньямін та його послідовники вважали, що читач не має стосунку до перекладу. Щоб переклад був правдивим, Беньямін вимагає відтворювати істотні відмінності між мовою оригіналу й мовою перекладу. Проте Боннфуа шкодує, що з відмінностями доводиться рахуватися. Для тих, на кого вплинули погляди Жака Дерріди й теорія деконструкції, пов'язують об'єкт теорії перекладу з обдумуванням розходжень у змісті, сприйнятті та безпосередньо в мовній структурі. Під поверхневою єдністю тексту деконструкціоніст шукає суперечності та парадокси, які розкривають глибинні мотиви, розчарування та бажання автора. При переході з мови на мову виникає інтерпретаційний розрив, який припускає, певною мірою, існування влади/*power* над оригіналом та певне ставлення до його своєрідності, тобто прийняття її або відхилення. Цей розрив нагадує стейнерівську "агресію". Як і неокритичний підхід, до якого вона дещо подібна, теорія деконструкції розглядає текст сам по собі та для самого себе, не беручи до уваги зовнішніх чинників.

В.Фролі знайшов компроміс між крайностями. Він трактує переклад як перекодування, що є вторинним семантичним процесом. За його підходом, зміст проходить через "матричний код" (переклад) до іншого коду. У цьому випадку предметом теорії перекладу є пояснення, як інформація, яку Треба перекласти, розгортається із вихідної мови і кодується відповідно до параметрів тексту перекладу, тобто оформлюється у "новий код". Фролі вважає синонімію між словами вихідної мови та мови перекладу випадковістю. Якщо і має місце певна синонімія, то тим краще. Якщо її немає, то жодним чином її відсутність не ставить правильність перекладу під сумнів.

Слово "код" не тільки охоплює зв'язок між позначеним й позначенням у мовному знаку, але й мету перекладу як виду спілкування, соціальне підґрунтя тексту та великою мірою традицію й історію як вихідної мови, так і мови перекладу. Врахування комунікативної функції тексту має велике значення. З цією метою теорію мовної функції Бюлера спочатку розвинув Ньюмарк (*Approach*), а пізніше – Келлі (*Interpreter*), як основу для об'єднання лінгвістичного і літературного підходів у теорії перекладу. Це об'єднання робило дискусію між прихильниками "буквального" і "вільного" перекладу недоречною, а також забезпечувало ґрунт для інтегрування розмаїття типів перекладу. Цілком очевидно, що предмет теорії перекладу залишається не визначеним як слід.

Другою складовою теорії перекладу є його мета. Можна розрізнити мету самого тексту й мету, що поза текстом. Перша дотична до проблеми вірності й відповідності перекладу. Це двоскладове поняття не було достатньо окресленим, щоби ввійти до складу теорії до тих пір, поки Джордж Стейнер не визначив вірність перекладу як відновлення «балансу сил, який руйнує перекладач, сприймаючи текст». Келлі пов'язує визначення Стейнера із загальновідомим висловом Горація, "діючий закон" (*lex operis*), – тобто під умовностями, що впливають на текст, розуміють і мету спілкування, і відповідність між змістом та формою, про яку говорив Стейнер, функціональну еквівалентність. Взагалі теоретики не розрізняють чітко динамічну і формальну еквівалентність. З одного боку, приймається твердження Фролі про те, що тексти оригіналу й перекладу – "синоніми". З іншого боку, відхиляється вірогідність однакових функцій перекладів. Детально положення стосовно мети перекладу сформулювали теоретики літератури, кожен в залежності від свого літературознавчого кредо. Відповідь на питання, до якого жанру належить переклад поза художньою літературою, завжди була конкретною, а саме: мета тексту перекладу полягає у тому, щоб передати смисл (*the sense*) оригіналу засобами іншої мови. У світлі типології мовних функцій, запропонованої Бюлером, перекладачів технічної літератури можна б віднести до школи Арістотеля, тоді як перекладачів святих писань – до обох шкіл, бо вони не цураються і засад Платона. У технічній літературі мовні засоби обумовлюються інформацією, яку вони передають. У релігійних текстах поєднується об'єктивність технічної літератури із засобами переконання, що ство-

рені для впливу на віру та поведінку. Позиція щодо літературного перекладу не визначена, тому що він виконує усі три функції за Бюлером. Іншими словами, це є мова-як-творчість Холлідера, яка виконує усі функції, де чітко розрізняються позначення та позначене та навіть ясно окреслюються відмінності між підходами аристотелівської та платонівської шкіл. Проте це є просто умовності.

Від часів романтизму усі літературознавчі теорії перекладу були платоністичними. Якщо переклад продовжує життя тексту, то не обов'язково "спілкування" є метою творення – як і "перенесення значення". Маніфестуючи крайні погляди, Вальтер Бенямін висловлював сподівання, що мова зрештою звільниться від пут категорії значення у звичному розумінні, щоб сягнути глибин "чистої мови". Як і перші перекладачі єврейської Біблії, теоретики цієї школи наполягали на буквальному перекладі, щоб "енергія значення", як висловлюється Стейнер, була такою ж сильною в перекладі, як і в оригіналі.

Вдаючись до такої аргументації, теоретики не обов'язково мусили приймати її цілком. Езра Паунд стверджує, що, незалежно від мови, кожна ідея має свій власний ритм, тому, перекладаючи, він ретельно дотримується цього принципу. Однак він також твердить, що перекладач повинен "освіжати" ідею, оскільки він представляє текст для іншої спільноти з її особливим "ментальним багажем", враховуючи норми її мови. По суті, перекладач – це творець. Паунд погоджується з твердженням Романа Jakobson, що мови відрізняються тим, що вони повинні висловити, а не тим, що можуть. Так, наштотуючись на опір нової мови та традиції переклад "висвітлює" оригінал і в цей спосіб обертається критикою оригіналу.

Таким є якраз кредо Іва Боннфуа. Схиляючись більше до лінгвістики, він зазначає, що коли мета перекладу творча, то переклад вступає у війну з мовою. Завдяки різному життєвому досвіду, типам концептуалізації, позначування, властивим мові перекладу, переклад стає перевіркою якості твору. Складається враження, що І.Боннфуа хотів би створити щось еквівалентне. Однак він у новій мовній і культурній структурі творить щось схоже на оригінал.

Важко досягти такої мети перекладу, як еквівалентність. Повелося вважати, що еквівалентність текстуальних одиниць повинна в деталях обумовлюватися іншими чинниками, в тому числі, культурою та сподіваннями читача перекладу. Там, де мовознавці говорять про

прагматику, Р.Якобсон оперує поняттям "вірності цінностям" у тексті перекладу. Цю проблему вирішують, беззастережно приймаючи або "динамічну еквівалентність", про що свідчить більшість наукових праць Літньої школи лінгвістики (Summer Institute of Linguistics), або "очуженість" духовних послідовників В.Беньяміна. Найдискусійніше питання полягає у тому, чи необхідно відтворювати у перекладі поетичну форму, притаманну оригіналові. Ведеться дискусія про художні і духовні цінності поетичної форми в мовах оригіналу й перекладу та про проблему їх відтворення в мові перекладу у формі, що вважається еквівалентною.

Еквівалентність – це лише один аспект іншого питання: як відрізняються способи, якими мови організовують інформацію в дискурсі структури. Якщо мета перекладу полягає у передачі інформації, то це могло б корінним чином вплинути на спосіб її адаптування, щоб вона була прийнятною для читача, або щоб запобігти виникненню хибних вражень. Серед технічних перекладачів ця засада зводиться до відповідальності перекладача перед клієнтом за функціональну рівнодію його тексту, а саме: перекладач повинен перекласти текст так, щоб у ньому зберігся комунікативний ефект оригіналу. В літературних колах дискусії торкаються проблем перенесення твору з однієї літературної полісистеми в іншу (Even-Zohar). Проблема відмінності, побічна для цих теорій, стала вирішальною для послідовників Ж.Дерріди. Для них переклад є проявом влади/power над текстом, а метою адекватного перекладу стає демонстрація індивідуальності, "іншості" оригіналу, а не привласнювання, про яке говорив Дж.Стейнер.

Усі зовнішні функції тексту стосуються впливу, який переклад має справити на цільову культуру. Починаючи з давньоримської епохи, переклад передбачав трансформуючий вплив на культуру рецептора, введення в її систему нових елементів. Такими новими елементами можуть бути методи композиції твору, якими вони були у Римі, в Європі періоду Ренесансу і романтизму, або нові літературні жанри та смаки. Ці зовнішні функції тексту по введенню нового досвіду залежать від рівня вірності, який очікується від перекладу, від "внутрішніх" функцій тексту і від ризику порушення цілісності твору під час його адаптування до іншої полісистеми. Звідси – полеміка про проблеми "відмінності", асиміляції та впливу/power мовних структур оригіналу на переклад.

Якщо мета перекладу, як її розуміють, ґрунтується на припущеннях про природу мови й мету тексту, то наша третя проблема – визначення перекладу – здається відносно вирішеною. У тлумачному словнику доктора Джонсона (Dr. Johnson's Dictionary) переклад визначається як «зміна однієї мови іншою зі збереженням смислу/sense». Таке визначення відповідає уявленню більшості людей про переклад. Подібне визначення дає оксфордський словник (*Concise Oxford Dictionary*): «Переклад – це дія або процес переходу від однієї [мови] до іншої». Такий підхід відбиває й етимологію слова (вulgарною латиною *translatare* означає багаторазовість класичного *transfere*), і метафору переходу, традиційну для латинської мови та англійської. Оскільки таке визначення перекладу дали до виникнення теорії, наведені обидві дефініції вплинули на неї.

Уживаючись у правовому й духовному значеннях/senses, слово "перекладати/translate" зберігає етимологічне значення/sense перенесення і зміни, оскільки врешті-решт у XVI столітті переклад розуміли як передачу чогось іншою формою. В результаті, на диво загальні визначення перекладу запропонував Роман Якобсон: 1. Внутрішньомовний переклад або *перифразування/rewording* – це інтерпретація одних вербальних знаків іншими в межах однієї мови; 2. Міжмовний переклад або *власне переклад/ translation proper* – це інтерпретація вербальних знаків засобами іншої мови; 3. Міжсеміотичний переклад або *перетворення/transmutation* – це інтерпретація вербальних знаків невербальними, що складають знакову систему. Такі лінгвістично спрямовані "визначення" добре зрозумілі у контексті теорії поетики Якобсона та теорії вербальної поведінки. Оскільки він належав до Празького гуртка, на нього вплинуло уявлення гуртківців про мову як структуру, яка відповідає формі поведінки. Беручи до уваги класифікацію мовних функцій, запропоновану Бюлером, він погодився, що функцією перекладу є спілкування/communication. Так, якщо в перекладі не зберігається комунікативна мета/communicative intent оригіналу, то не має значення, що він відбиває.

Очевидно, підхід послідовників Платона, що переклад – експресивний ужиток мови, вписувався у класифікацію Бюлера, хоча й негармонійно. Під цим оглядом Ів Боннфуа поєднає платонівські й аристотелівські погляди, вважаючи, що перекладач радше переходить від одного активного виду символізації до іншого, ніж від Одного

набору відомих символів до іншого. Оскільки переклад піддає сумніву саме спосіб, яким передається значення/meaning, Ів Боннфуа дотримується думки, що переклад – це боротьба мови із самою собою й мовою перекладу. Таким чином, мова – це головний об'єкт перекладацької діяльності, а всі людські аспекти підпорядковуються формальним мовним.

Незважаючи на свою вербальну орієнтованість, наведені вище визначення перекладу зазвичай інтерпретуються або перефразовуються як такі, що орієнтовані на контекст або на зміст. Слідом за послідовниками Гайдеггера, Стейнер пише слово переклад через дефіс (trans-lation) і визначає це поняття як «вертикальну або горизонтальну передачу значення/ significance)), роблячи його метою акту спілкування. Для Стейнера, як і для Фролі, переклад, по суті, - це розуміння, закодоване засобами іншої мови. Протягом усього ХХ століття визначення перекладу ґрунтується на герменевтичному підході романтиків, який виник завдяки впровадженню Ернстом Шлейермахером методів аналізу біблійних перекладів, розвинутих далі німецькими перекладачами. Основні питання лаконічно окреслив Езра Паунд у своїх критичних писаннях: в основі перекладу лежить інтерпретація, яка стосується як засобів висловлювання/vehicle та змісту, так і мови та значення. Келлі наполягає, що гармонія між засобами висловлювання і змістом залежить від комунікативної мети тексту, тому будь-який герменевтичний метод повинен враховувати мету письменника.

Одним із важливих аспектів у герменевтиці є творчість, що виникає завдяки обміну життєвим досвідом. Він для Мартіна Бубера є складовою успішного спілкування, тому переклад, по суті, є спілкування шляхом підключення до досвіду. Для чисельних перекладачів художньої літератури це вельми сутісний елемент. Дей Льюїс, наприклад, говорить про внутрішню спонуку, яка примусила його перекласти Вергілієві "Георгіки" під час Другої світової війни: він відчув сильну спорідненість його теплих почуттів до сільської Англії з любов'ю Вергілія до римської Італії. Ще з часів римлян необхідність обміну життєвим досвідом підтверджують численні переклади, як приклади дружби, наслідування й аналізу.

Відомо, що переклад – "це мистецтво, фундаментом якого є наука". Проте, найважчим питанням є – "яка наука?" Переклад – це використання мови, теорія якої побудована на міждисциплінарному

злитті усіх наук, які мають до неї якесь відношення. Наукова теорія перекладу не буде обґрунтована до тих пір, поки від розгляду речень не перейдуть до розгляду тексту, поки список завдань перекладу не доповнять аналізом його методів, а формальні критерії розглядатимуть у світлі функціональних. Ще немало часу сплине, поки з'являться відповіді на усі питання.

Переклад є важливим засобом міжкультурних контактів, оскільки він допомагає ознайомитися з фактами чужої культури. При цьому вкрай важлива роль мови, що виступає як засіб передачі бачення світу представниками іншої культури. Це світобачення в культурологічному змісті є унікальним, і його передача засобами чужої мови (у тому числі при перекладі) часто виявляється складним завданням [Павлюк І.Ю. Культурологічні аспекти перекладу]. Саме в цьому випадку про переклад варто говорити як про процес «нескінченної приблизності» або «нескінченної відносності», оскільки немає однозначної відповідності тим часом, як різні мови в змісті своїх одиниць і структур відображають ознаки реальної дійсності, тим більше, коли мова йде про специфічні елементи культури.

Слід зазначити, що концепт іншості (Otherness) став одним із центральних у сучасній культуроорієнтованій теорії перекладу (Translation Studies), яка стає успішною альтернативою лінгвістичної теорії перекладу, що не зуміла пояснити й оптимізувати процес перекладу культурозначимих текстів. Це поняття дозволяє розмежовувати й описувати культурні явища в їх взаємозв'язку й взаємовпливі, щодо цього будучи конструктивним не тільки для перекладознавства, але й для лінгвокультурології, а також для інших суміжних наук, що вивчають міжкультурну взаємодію.

Первинні культури ставали духовними донорами для ряду інших культур, іноді навіть для культур завойовників. Так, грецька культура стала донором для римлян. Запозичення здійснюється в різних формах і форматах: через власне переклад, переклад-виклад, переклад-адаптацію, ці формати обчислені ще ранніми теоретиками перекладу, які розуміли його багатоплановість і цільову спрямованість. Переклад у цьому випадку можна розуміти максимально широко – як будь-яка культурна взаємодія й запозичення. Культурний вплив за допомогою перекладу далеко не завжди полягав в безпосередній трансляції текстів. У культурах, що формуються, з'являлися тексти-аналоги, які щосили намагалися не походити на тексти культури-донора. У них

змінювалися імена, місця дії, увесь зовнішній антураж і поява таких текстів, фактично текстів-аналогів, мала величезне значення у формуванні культури.

Для культури, що запозичує, не мало ніякого значення ні те, що зараз прийнято називати «авторським правом», ні те, що в іншій культурі є якийсь оригінал, ні тим більше ступінь близькості із цим оригіналом. Більше того, усі тексти, створені подібним чином, максимально асимілювалися в культуру, що запозичує, створюючи якийсь симбіоз «свого» і «чужого» і за рахунок цього симбіозу формувалися нові національні культури. У такий спосіб створюються практично всі європейські культури. Культурний вплив не можна, як це іноді прийнято, звести лише до запозичення сюжетів і мотивів. Насправді запозичується спосіб життя, способи мислення, жанри, й усе це починає працювати в культурі, що запозичує, з новим змістом.

2 ТЕМАТИЧНИЙ ПЕРЕЛІК ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1.

Теорія герменевтики в історичному ракурсі: проблеми інтерпретації і рефлексії. Визначення предмету і мети теорії перекладу. Концепція М. Холлідея про мову. Герменевтика та її принципи інтерпретації. Ф. Шляйєрмахер про принципи герменевтики. Герменевтична концепція В.Дільтея, Й.Г. Дройзена, П. Рікера. Переклад як форма міжлітературних взаємин. Проблеми тлумачення художнього тексту. Інтерпретація і рецептивна поетика. Автор і читач у тексті. Модель читання В.Ізера. Проблема відчуження/освоєння в перекладі.

Проблеми еквівалентності і адекватності. Підходи до визначення перекладу і одиниці перекладу. Одиниці перекладу в традиційному розумінні і сучасній інтерпретації. Переклад на рівні фонем, на рівні морфем, на рівні слів, на рівні словосполучень, на рівні речень і на рівні тексту. Одиниці перекладу як одиниці сенсу і авторського задуму. Штампи, ситуативні кліше, терміни і образні вирази. Одиниці перекладу і одиниці мови, одиниці перекладу і одиниці смислу, одиниці перекладу як квант перекладацького рішення.

Перекладознавство на Британських островах. Особливості «європейського підручника» (М.Бейкер, П.Ньюмарк). Англійське перекладознавство в ХХ столітті. Т.Севорі «Мистецтво перекладу» (1952). Стаття Дж. Ферса «Лінгвістичний аналіз і переклад». М.Хеллідей про проблеми зіставлення мов. «Лінгвістична теорія перекладу» Дж.Кетфорда. П.Ньюмарк і М.Бейкер про проблеми перекладу.

Проблеми міжкультурної комунікації в перекладі Біблії. Ю. Найда та його роботи «Принципи перекладу на прикладі перекладу Біблії» (1959) і «До науки перекладати» (1964). Формальна і динамічна еквівалентність. Школа Ю.Найди і культурно-етнічні аспекти перекладу. Проблеми міжкультурної

комунікації в перекладі Біблії: традиційний дослівний переклад, смисловий переклад, принцип динамічного еквіваленту, функціональний еквівалент, принцип літературного еквіваленту.

Міждисциплінарні підходи до літератури та її контекстів. Інтермедіальність – краснеписменство серед інших мистецтв. Буквальний переклад в концепції Фрідріха Шлейєрмахера. **Вальтер Беньямін та Володимир Набоков про буквальный переклад.** Фрідріх Шлейєрмахер про буквальный переклад і парафразу. «Завдання перекладача» В.Беняміна. Перекладуваність і неперекладуваність. Набоков-перекладач. «Мистецтво перекладу» і робота над перекладом «Євгенія Онєгіна». Авторський переклад і своєрідність відтворення письменницької інтенції.

Максими Грайса. Основи скопос-теорії. Адаптація як поняття перекладознавства й інтеркультурології. Принцип кооперації і принцип ввічливості. Прагматичний сенс тексту. Поняття скопосу у зв'язку з теорією перекладу. «Основи загальної теорії перекладу» К.Райс і Х.Фермеєра. Принцип лояльності і аналіз тексту. Критика скопос-теорії. Особливості перекладацьких варіантів, що не піддаються оцінюванню. Перекладацькі помилки. Адаптація й переклад як принципово відмінні види практичної діяльності

Змістовий модуль 2.

Культуральні студії. Маніпуляційна школа Андре Лефевра і Сьюзен Басснетт. «Глобальне село»: національні літератури та їхні міжнаціональні контексти. Культурологічні аспекти перекладу. Концепт Іншості. Інтертекстуальність та інтермедіальність. П.Ньюмарк про стратегії подолання «культурного бар'єру». С.Мізані про «культурологічний переклад». Маніпуляційна школа перекладу. С.Басснетт і проблеми постколоніального перекладу. Канон постколоніальних студій. «Хто я?»: ідентичність особи й літератури.

Мовний контакт серед інших суміжних явищ. Білінгвізм, мультилінгвізм. Мовний контакт і проблеми двомовності (багатомовності). Білінгвізм, інтерференція, диглосія, конвергенція. Типи білінгвізму. Білінгвізм в англomовних країнах. Підстави рівності та нерівності мов. Мовна політика і мовне планування в поліетнічному і мультикультурному просторі. Мовна політика в Україні.

Змінення мовної картини в Німеччині, Франції і англomовних країнах в результаті глобалізації. Англійська як мова міжнародного спілкування. Сучасний стан англійської мови. Роль мов етнічних меншин. Політика двомовності і багатомовності. Процеси конвергенції і дивергенції мов. Національний і регіональний варіанти мови. Піджени і креольська мова як приклади дивергенції.

Діалогічність як одна з базових категорій тексту та специфіка її реалізації в текстах. Антропоцентризм як один із провідних методологічних принципів дослідження мови та мовної комунікації. Адресатність й адресантність як комунікативні категорії тексту. Специфіка реалізації категорії діалогічності в англomовних науково-технічних текстах. Внутрішня (міжсуб'єктна) та зовнішня (міждискурсна) діалогічність. Форми інтертекстуальності. Постмодерний текст як поле інтертекстуальної гри. Постмодерний переклад. Слово як дія: перформативні аспекти письменства.

3 ПИТАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1 «Переклад як форма міжлітературних взаємин. Мета тексту і мета поза текстом»

1. Проблеми тлумачення художнього тексту. Співвідношення тлумачення і власне перекладу в перекладі.
2. Інтерпретація і рецептивна поетика. Автор і читач у тексті.
3. Модель читання В.Ізера. Проблема відчуження/освоєння в перекладі.

Література

1. Гром'як Р. Текст літературно-художнього твору: епістемологічно-когнітивні роздуми // Орієнтації. Розмисли. Дискурси. Тернопіль: Джура, 2007. С. 268-309.
2. Франко І. Із секретів поетичної творчості (будь-яке видання).
3. Шевченко Г. Проблема читача в компаративних дослідженнях // Слово і час. 2007. № 10.
4. Iser W. The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response. The Johns Hopkins University Press, 1980. 244 p.

Семінар 2 «П. Ньюмарк і Мона Бейкер про проблеми перекладу»

1. Методи перекладу за П. Ньюмарком. Компонентний метод і його особливості.
2. Питання культури у перекладі і «культурно забарвлені слова» (за П. Ньюмарком).
3. Питання текстуальної і прагматичної еквівалентності (за Моною Бейкер)

Література

1. Baker M. In Other Words: a coursebook on translation. L. ; N.Y. : Routledge, 1992. 304 p.
2. Newmark P. A Textbook on Translation. L. ; N.Y. : Prentice Hall, 1988. 292 p.

Семінар 3 «Проблеми міжкультурної комунікації в перекладі Біблії»

1. Основні методи перекладу Біблії в історичному ракурсі.

2. Новітні методи перекладу Біблії. Літературний аналіз і літературний переклад.

3. Принцип літературного еквіваленту як нове слово у питанні перекладу Біблії.

4. Біблеїзми і особливості їх функціонування у перекладі.

Література

1. Барнуэлл К. Перевод Библии. Введение в принципы перевода. Билефельд (Германия), 1990. 189 с.

2. Вард де Я., Найда Ю. На новых языках заговoryт. Функциональная эквивалентность в библейских переводах. СПб., 1998. С. 28-37.

3. Селезнев М. Г. Контрасты и краски библейского текста с точки зрения переводчика // Мир Библии. 1998. № 5. С. 77-80.

Семінар 4 «Завдання перекладача» В.Беньяміна. Перекладуваність і неперекладуваність. Набоков-перекладач»

1. Міждисциплінарні підходи до літератури та її контекстів. Інтермедіальність – краснеписьменство серед інших мистецтв.

2. Вальтер Беньямін про буквальний переклад. Визначення неперекладуваності.

3. Етапи розвитку перекладацької стратегії Набокова: від вільного перекладу до дослівного. «Мистецтво перекладу» і робота над перекладом «Євгенія Онегіна» О.С.Пушкіна.

Література

1. Беньямин Вальтер. Задача переводчика. Предисловие к переводу "Парижских картин" Бодлера: Пер. с нем. Е.Павлова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belpaese2000.narod.ru/Trad/benjamin.htm>.

2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : навч. посібник. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.

3. Набоков В.В. Искусство перевода; [пер. с англ. Е.Рубиновой и А.Курт] // Набоков В. Лекции по русской литературе: [пер. с англ.] / Чехов, Достоевский, Гоголь, Горький, Толстой, Тургенев; [предисл. И. Толстого]. – М.: Изд-во Независимая Газета, 1998. – С. 389-397.

4. Kimmel L. Nabokov as Translator. An examination of his changing doctrine of translation [Електронний ресурс] / Leigh Kimmel. – Режим

доступу: <http://www.geocities.com/Athens/3682/nabokov2.html>.

5. Nabokov V. Foreword / Vladimir Nabokov // Pushkin A. Eugene Onegin: [tr. from the Russian with a commentary by V.Nabokov in two volumes]. – Vol.1. - N.Y.: Princeton University Press, 1990. – P. vii-xii.

Семінар 5 «Культурологічні аспекти перекладу. С.Басснетт і проблеми постколоніального перекладу»

1. Переклад як маніпуляція. Сучасні підходи і концепції.
2. Постколоніальна доба і особливості перекладу. Культурологічна проблематика постколоніальних студій.
3. Канон постколоніальних студій. Розмежування дискурсів. «Свій»-«Чужий» як відображення самоідентичності.

Література

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : навч. посібник. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
2. Кристева Ю. Самі собі чужі. К. : Основи, 2004. 262 с.
3. Bassnett S., Lefevere A. Constructing Cultures: Essays on Literary Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1998. 143 p.
4. Kramina A. Translation as Manipulation: Causes and Consequences, Opinions and Attitudes / Aiga Kramina // Studies about Languages. 2004. № 6 P. 37-41.
5. Trivedi H. Translating Culture vs. Cultural Translation / Harish Trivedi : електрон. версія. URL : <http://iwp.uiowa.edu/91st/vol4-num1/translating-culture-vs-cultural-translation>.

Семінар 6 «Мовна політика і мовне планування в поліетнічному і мультикультурному просторі. Мовна політика в Україні»

1. Мовний контакт серед інших суміжних явищ. Теорія білінгвізму.
2. Змінення мовної картини в Німеччині, Франції і англomовних країнах в результаті глобалізації.
3. Концепція мовної політики в Україні.

Література

1. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие // Новое в лингвистике. Вып. 6. М. : Прогресс, 1972. С.25-60.

2. Вайнрайх У. Языковые контакты. К. : Вища школа, 1979. 263 с.
3. Верещагин Е. М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия. М. : Изд-во МГУ, 1969. 160 с.
4. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия. К. : Вища школа, 1974. 176 с.

Семінар 7 «Концепція інтертекстуальності у філологічних студіях»

1. Становлення категорії інтертекстуальності. Форми інтертекстуальності.
2. Постмодерний текст як поле інтертекстуальної гри. Постмодерний переклад.
3. Слово як дія: перформативні аспекти письменства.

Література

1. Барт Р. Від твору до тексту // Слово. Знак. Дискурс : [антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької]. 2-ге вид., доп. Львів : Літопис, 2001. С. 491–496.
2. Бахтин М. М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. М. : Искусство, 1986. С. 297–326.
3. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : навч. посібник. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.

4 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. АНГЛІЙСЬКЕ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО У XX СТОЛІТТІ

На який найважливіший фактор, що впливає на перекладацький процес і детально розробляється в сучасній теорії перекладу, звернув увагу Т.Севорі?

Назвіть загальний висновок, до якого прийшов Дж. Ферс у своїй статті і поясніть його сутність.

Дайте визначення перекладу за М.Хеллідеем і поясніть його. Розкрийте сутність поняття «еквівалентність» за М.Хеллідеем. Поясніть модель процесу перекладу, запропоновану М.Хеллідеем і дайте оцінку цієї моделі за В. Н. Комісаровим.

2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКА КОНЦЕПЦІЯ ДЖ. КЕТФОРДА.

Книга Дж. Кетфорда «Лінгвістична теорія перекладу». Дайте загальну характеристику книги. Який зміст першого розділу книги? Викладіть зміст другого розділу. Дайте визначення «перекладу» за Дж. Кетфордом. Викладіть зміст третього розділу книги. Який спосіб визначення еквівалентності описаний в книзі?

Зверніть особливу увагу на розділи книги, присвячені застосуванню транслітерації при перекладі, граматичним і лексичним перетворенням, взаємодії різних рівнів у процесі перекладу, проблемам обліку при перекладі соціальних, діалектних та інших мовних відмінностей.

3. ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ У РОБОТАХ ПІТЕРА НЬЮМАРКА.

Що означає теорія перекладу для П.Ньюмарка? Які найважливіші фактори, що впливають на вибір стратегії перекладача, і які основні типи перекладацьких текстів, за якими П. Ньюмарк формулює два загальних методу перекладу: комунікативний і семантичний.

4. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА Ж.-П. ВИНЕ І Ж.ДАРБЕЛЬНЕ.

Подумайте, яку пару мов особисто Ви обрали б для своєї дослідницької роботи і якою б була тема Вашого дослідження.

5. ПЕРШІ РОБОТИ З ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ.

Яким був загальний напрямок лінгвістичних досліджень в США до середини XX століття? Р. Якобсон «Про лінгвістичні аспекти перекладу»: запишіть 5 положень, сформульованих Р. Якобсоном, які доводять переклад в якості об'єкта мовознавчої науки.

6. ТЕОРІЯ ПЕРЕКЛАДУ У ПРАЦЯХ Ю. НАЙДИ.

Робота Ю. Найди «До науки перекладати» (1964 р.): основні положення. Узагальніть внесок Ю. Найди в теорію перекладу.

7. ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ.

Опишіть методи перекладу, запропоновані Ф. Шлейермахером. Робота Катаріни Райс «Можливості і межі критики перекладу» (1971р.), її зміст. Охарактеризуйте типи текстів, виділених К. Райс, покажіть сутність кожного типу тексту, метод перекладу та оцінку якості перекладу кожного типу тексту. Що означають поняття «внутрішні інструкції» і «позамовні детермінанти»? Як змінилася перекладацька концепція К. Райс в її наступних роботах, центральне місце серед яких займає книга «Основи загальної теорії перекладу» (1984 р.).

8. ІНТЕГРУЮЧА КОНЦЕПЦІЯ М. Снелл-Хорнбі.

Які перспективи розвитку перекладацьких досліджень М. Снелл-Хорнбі?

9. ЖОРЖ МУНЕН ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЕЦЬ.

Які праці Ж. Мунена об'єднані під загальною назвою «Лінгвістика і переклад» (1976 р.)? У чому полягає основна ідея його робіт? Чому переклад слід вивчати як мовний контакт? Який зв'язок теорії перекладу з сучасною лінгвістикою, з мовною картиною світу і множинністю культур, з розбіжністю граматичних структур? Як трактуються поняття «перекладуваність» і «неперекладуваність» Ж. Муненом?

10. ІНТЕРПРЕТАТИВНА ТЕОРІЯ ПЕРЕКЛАДУ Д. СЕЛЕСКОВІЧ І М. ЛЕДЕРЕРА

Робота Д.Селесковіч «Інтерпретувати для того, щоб перекладати» (1987 р.): охарактеризуйте детально інтерпретативну концепцію Д. Селесковіч. Назвіть недоліки інтерпретативної теорії перекладу.

Вісім операцій синхронного перекладу за М.Ледерером, концепція «синекдоха», використана для процесу перекладу. Наведіть приклади, дані в роботі М. Ледерер. Інтерпретація тексту та інтерпретація сенсу.

11. ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРАЦЯ Ж. ДЕЛЛА.

У чому відмінна риса концепції Ж. Делла? Які серії вправ з навчання перекладу були розроблені Ж. Деллом? На який тип перекладу спрямоване дослідження Ж. Делла? Дайте визначення перекладу за Ж.Деллом.

12. Книга С. Баснетт-Макгайр «Перекладацькі дослідження». Що відображено у введенні книги і чотирьох її розділах? Як вони озаглавлені? Коротко охарактеризуйте їх. Концепції якого теоретика-перекладознавця наслідує С. Баснетт-Макгайр? За яким теоретичним питанням С. Баснетт-Макгайр розходиться з Ю. Найдою? Що означає еквівалентність за С. Баснетт-Макгайр?

13. ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ШКОЛА СХІДНОЇ НІМЕЧЧИНИ.

На основі яких компонентів знака О.Каде намагався вирішити проблему еквівалентності і як він це зробив? Яким чином еволюціонують погляди О. Каде на сутність перекладацької еквівалентності? Що означають поняття «адаптивне транскодування» і «подвійний детермінований» переклад за О. Каде? Що означає «перекладацьке свавілля»? Дайте оцінку робіт О. Каде для сучасного лінгвістичного перекладознавства.

14. ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ У ПРАЦЯХ Г. ЕГЕРА.

Які проблеми розглядаються у роботі Г.Егера «Трансляція і трансляційна лінгвістика» (1975р.)? З яких мотивів Г. Егер вводить поняття лінгвістичного експлікату (зміст самого тексту)? Що означають поняття «функціональна значимість (цінність)» тексту і «функціональна еквівалентність»? Що характерно для наукових текстів Г. Егера?

ЛІТЕРАТУРА

1. Baker M. In Other Words: a coursebook on translation. L. ; N.Y. : Routledge, 1992. 304 p.
2. Bassnett S., Lefevere A. Constructing Cultures: Essays on Literary Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1998. 143 p.
3. Iser W. The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response. The Johns Hopkins University Press, 1980. 244 p.
4. Kramina A. Translation as Manipulation: Causes and Consequences, Opinions and Attitudes / Aiga Kramina // Studies about Languages. 2004. № 6 P. 37-41.
5. Newmark P. A Textbook on Translation. L. ; N.Y. : Prentice Hall, 1988. 292 p.
6. Nida E. A., Taber C. B. The Theory and Practice of Translation. Leiden : The United Bible Societies, 1969. 114 p.

5 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «Мистецтво перекладу та теорія інтерпретації» для студентів усіх форм навчання спеціальності 035.04 «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно))» / Укл. : Костенко Г.М. Запоріжжя : ЗНТУ, 2022. 30 с.

2. Дидактичні матеріали з підготовки до контрольної роботи з курсу «Мистецтво перекладу та теорія інтерпретації» для студентів усіх форм навчання спеціальності 035.04 «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно))» / Укл. : Костенко Г.М. Запоріжжя : ЗНТУ, 2019. 42 с.

3. Dialogism As a Basic Text Category and Its Implementation in the English Scientific and Technical Texts // Research Trends in Modern Linguistics and Literature : International Journal. Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University. Vol. 2. 2019. P. 51–64.

4. Костенко Г.М. Від Конрада до Набокова : білінгвізм та бікультурність як творчий імпульс : монографія. Запоріжжя : ЗНТУ, 2011. 407 с.

5. Прагматична адаптація та її особливості під час перекладу текстів різних жанрів : монографія / Е.О. Куц, Г.М. Костенко, Н.В. Лазебна, А. Б. Підгорна, І.В.Кузнецова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2015. 146 с. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. /Міністерство освіти і науки України (наказ МОН України № 871 від 20. 06. 2019 р.).

6. Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно)». Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. 22 с.

6 ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ЧИТАННЯ

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : навч. посібник. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
2. Гром'як Р. Текст літературно-художнього твору: епістемологічно-когнітивні роздуми // Орієнтації. Розмисли. Дискурси. Тернопіль: Джура, 2007. С. 268-309.
3. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия. К. : Вища школа, 1974. 176 с.
4. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : монографическое учебное пособие. К. : ЦУЛ, «Фитосоциоцентр», 2002. 336 с.

7 ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

7. Бенъямин В. Задача переводчика. Предисловие к переводу «Парижских картин» Бодлера / пер. с нем. Е. Павлова : электрон. версия. URL : <http://belpaese2000.narod.ru/Trad/benjamin.htm>.
8. Набоков В. В. Искусство перевода / пер. с англ. Е. Рубиновой и А. Курт // Набоков В. Лекции по русской литературе : [пер. с англ.] / Чехов, Достоевский, Гоголь, Горький, Толстой, Тургенев; [предисл. И. Толстого]. М. : Изд-во Независимая Газета, 1998. С. 389–397.
9. Набоков В. Франц Кафка. «Превращение» / пер. В. Голышева // Набоков В. В. Лекции по зарубежной литературе : Остен, Диккенс, Флобер, Джойс, Кафка, Пруст, Стивенсон / под общ. ред. В. Харитоновой. М. : Издательство Независимая Газета, 2000. С. 325–364.
10. Черничкина Е. К. Парадигмальность проблемы билингвизма Павлова : электрон. версия. URL : <http://lingvomaster.ru/files/206.pdf>
11. Якобсон Р. Заметки на полях «Евгения Онегина» // Якобсон Р. Работы по поэтике : Переводы. М. : Прогресс, 1987. С. 219–224.
12. Baker M. In Other Words: a coursebook on translation. L. ; N.Y. : Routledge, 1992. 304 p.
13. Bassnett S., Lefevere A. Constructing Cultures: Essays on Literary Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1998. 143 p.
14. Iser W. The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response. The Johns Hopkins University Press, 1980. 244 p.
15. Kimmel L. Nabokov as Translator. An examination of his changing doctrine of translation : электрон. версия. URL : <http://www.geocities.com/Athens/3682/nabokov2.html>.
16. Kramina A. Translation as Manipulation: Causes and Consequences, Opinions and Attitudes / Aiga Kramina // Studies about Languages. 2004. № 6 P. 37–41.
17. Nabokov V. Foreword // Pushkin A. Eugene Onegin : [tr. from the Russian with a commentary by V. Nabokov in two volumes]. Vol.1. N.Y. : Princeton University Press, 1990. P. vii–xii.
18. Nabokov V. Strong Opinions. N.Y. ; St. Louis ; San Francisco ; Toronto, 1973. 335 p.
19. Newmark P. A Textbook on Translation. L. ; N.Y. : Prentice Hall, 1988. 292 p.

20. Nida E. A., Taber C. B. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden : The United Bible Societies, 1969. 114 p.
21. Nord C. *Texts in Situations. A functional model for text analysis in translation teaching* // *Translation & Text Linguistics*. Moskva, 1997. P. 105–127.
22. *Postcolonial Translation : Theory and Practice* / ed. by S. Bassnett, and H. Trivedi. L. ; N. Y. : Routledge, 1999. 224 p.
23. Trivedi H. *Translating Culture vs. Cultural Translation* / Harish Trivedi : електрон. версія. URL : <http://iwp.uiowa.edu/91st/vol4-num1/translating-culture-vs-cultural-translation>.
24. Venuti L. *Translation Changes Everything : Theory and Practice*. L. ; N. Y. : Routledge, 2013. x, 271 p.
25. Weinreich U. *Languages in Contact. Findings and Problems*/The Hague ; Paris; L. : Mouton Publishers, 1979. 148 p.

8 КОНТРОЛЬНО-ЗАЛІКОВІ ПИТАННЯ

1. Герменевтика та її принципи інтерпретації. Ф. Шляйєрмахер про принципи герменевтики.
2. Переклад як форма міжлітературних взаємин. Проблеми тлумачення художнього тексту.
3. Інтерпретація і рецептивна поетика. Автор і читач у тексті.
4. Проблема відчуження/освоєння в перекладі.
5. Одиниці перекладу в сучасних інтерпретаціях.
6. Проблеми еквівалентності та адекватності у сучасних дослідженнях.
7. Перекладознавство на Британських островах: від Драйдена до Тайтлера.
8. Т.Севорі та його робота «Мистецтво перекладу».
9. М.Хеллідей та його теорія перекладу.
10. «Лінгвістична теорія перекладу» Дж.Кетфорда.
11. П.Ньюмарк та завдання теорії перекладу.
12. Концепція Віне-Дарбелне та особливості порівняльної стилістики.
13. Технічні засоби перекладача за теорією Віне-Дарбелне.
14. «Принципи перекладу на прикладі перекладу Біблії» Ю.Найди як спроба лінгвістичного підходу до теорії перекладу.
15. Ю.Найда та його стаття «Наука перекладати».
16. Основні підходи до перекладу Біблії.
17. Питання тексту та дискурсу. «Вкрадений дискурс».
18. Когезія та когерентність.
19. Максими Грайса та сучасні погляди на максимум ввічливості.
20. Особливості перекладацьких варіантів, що не піддаються оцінюванню. Перекладацькі помилки.
21. Мовний контакт серед інших суміжних явищ.
22. Питання білінгвізму (двомовності).
23. У.Вайнрайх «Одномовність та багатомовність».
24. Питання інтерференції, диглосії та конвергенції.
25. Стратегії подолання «культурного бар'єру» (за П.Ньюмарком).
26. Ф.Шляйєрмахер про буквальний переклад.

27. В.Беньямін «Завдання перекладача».
28. В.Набоков «Мистецтво перекладу».
29. Основи скопос-теорії.
30. Культурологічні аспекти перекладу.
31. Маніпуляційна школа А.Лефевра та С.Басснетт.
32. С.Мізани про проблеми культурного перекладу.
33. Підстави рівності та нерівності мов.
34. Мовна картина в Німеччині (Франції, англомовних країнах) в результаті глобалізації.
35. Мовна політика в Україні.
36. Процеси конвергенції і дивергенції мов.
37. Піджини і креольські мови.
38. Типи контексту, які розглядає перекладознавство.
39. Антропоцентризм як один із провідних методологічних принципів дослідження мови та мовної комунікації.
40. Адресатність й адресантність як комунікативні категорії тексту.
41. Специфіка реалізації категорії діалогічності в англомовних науково-технічних текстах.
42. Форми інтертекстуальності. Постмодерний текст як поле інтертекстуальної гри.
43. Постмодерний переклад. Слово як дія: перформативні аспекти письменства.